

інформацію, включаючи інформацію померлих осіб. З іншого боку, це також змушує нас переосмислити взаємозв'язок між цифровим та реальним світом, спонукаючи до вивчення впливу цифрової ідентичності на нашу психіку та ментальне здоров'я, а також наше ставлення до життя та смерті. При цьому важливо розглянути різницю між реальною та цифровою ідентичністю, зокрема, виокремивши переваги та виклики, які вони породжують. Одночасно, не можемо ігнорувати вплив цифрового безсмертя на релігійні та філософські погляди, які формують наше сприйняття життя та смерті.

Крім того, розглянемо можливості цифрового безсмертя для дослідження історії та культури людства, а також можливості в цій галузі. Враховуючи всі ці аспекти, ми стикаємося з численними викликами, пов'язаними з правовими аспектами цифрового безсмертя, такими як спадковість, право виразу та авторське право.

Майбутнє цифрового безсмертя величезне та невизначене. Ми можемо лише спробувати передбачити, як ця інновація вплине на наше суспільство, психіку та наше розуміння себе. Це час великих змін і викликів, але він також надає нам можливість розвивати нові підходи до існування і ідентичності. Найважливіше – залишатися відкритими до нового та готовими вчитися від цього цифрового перевороту.

Вплив страху людства перед інопланетними цивілізаціями на взаємовідносини між ними у науково-фантастичній літературі

Антон КОВРИГА, здобувач III освітньо-наукового ступеня (PhD)

Науковий керівник - Ольга ПРОЦЕНКО, докторка філос. наук, професорка

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»

В науково-фантастичній літературі широко розповсюджені сюжети, згідно з якими людство стикається з представниками інших цивілізацій. При цьому розвиток подій у цих сюжетах часто визначається такою людською емоцією, як страх. З цієї точки зору ці сюжети загалом можна розділити на три можливих моделі взаємовідносин, які умовно можна назвати оптимістичною, нейтральною та песимістичною моделями.

Оптимістична модель припускає, що людство та інші цивілізації можуть існувати спільно. При цьому вірогідність конфліктів може взагалі практично не розглядатися, як наприклад у циклі романів Аркадія та Бориса Стругацьких, які відомі під загальною назвою «Світ полудня». В цьому циклі основоположною є думка про те, що технічний розвиток будь-якої цивілізації відбувається паралельно з духовним розвитком. Завдяки цьому цивілізація, що досягла можливості здійснювати міжзоряні перельоти, вже має настільки надвисокі моральні якості, що не може прагнути до знищення іншої знайденої цивілізації. У цьому циклі розглядається так зване прогресорство, коли представники людства, як більш розвиненої цивілізації, таємно проникають до менш

розвинутих інопланетних суспільств та своїми діями намагаються пришвидшити їх розвиток. Відчуття страху тут майже не впливає на взаємовідносини, бо людство впевнене у своїх силах. Проте навіть тут у романі «Жук в мурашнику» ті самі люди, які до цього займалися прогресорством, дуже нервово сприймають інформацію щодо того, що на Землю міг бути впроваджений агент більш розвинутої цивілізації.

У деяких випадках оптимістичної моделі можливість виникнення конфліктів розглядається, проте ці конфлікти є достатньо обмеженими та не мають за мету абсолютного знищення супротивника. У якості прикладу можна навести творчість американського фантасту Айзека Азімова, де розглядаються конфлікти людства з так званими космонітами. Формально космоніти є потомками вихідців з Землі, проте вони самі розглядають це як якесь прикре непорозуміння, тому фактично можуть сприйматися як позаземна цивілізація, заснована за допомогою роботів. В цих творах показаний як страх землян перед фізично бездоганними, довго живучими та технічно більш розвиненими космонітами, так і страх космонітів, які на своїх планетах знищили всі інфекційні хвороби та тепер не мають імунітету від них, перед «заразними» для них землянами, які до того ж набагато чисельніші та мають значно більше бажання до розвитку.

Одна з космонітських планет під назвою Солярія зрештою настільки віддалилась від людства, що її мешканці перетворилися на гермафродитів, тобто фактично вже на інший біологічний вид. Під впливом страху перед людьми та навіть іншими космонітами наявні на цій планеті роботи, які спочатку у відповідності до трьох законів робототехніки були запрограмовані захищати та виконувати команди всіх людей взагалі, були перепрограмовані на захист та сприйняття команд виключно соляріанців.

До нейтральних моделей можна віднести сюжети, коли людство та інші цивілізації знають про існування один одного, проте з якихось причин не можуть або не хочуть вступити в конфлікт між собою.

У якості прикладу тут можна навести повість братів Стругацьких «Пікнік на узбіччі». В ній людство стикнулося з появою на Землі так званих «Зон», у яких після візиту інопланетян лишилися позаземні артефакти. При цьому у якості основної версії появи цих «Зон» розглядається гіпотеза про те, що інопланетяни під час свого візиту взагалі не звернули увагу на людську цивілізацію, а провели щось на кшталт пікніка на узбіччі космічної дороги, після чого рушили далі. А на місці цього пікніку наляканому людству залишилися рештки того, чим вони користувалися. При цьому вочевидь інопланетяни зовсім не відчували страху перед людьми, можливо вважали їх занадто нерозвиненими, щоб відчутти загрозу для себе.

Також прикладом такої моделі може бути роман польського письменника Станіслава Лема «Соляріс». У ньому людство досліджує планету з цією назвою, яка являє собою єдиний живий розумний організм. При цьому, як зрештою виявляється, одночасно і планета досліджує людей, що знаходяться на космічному кораблі біля неї. Ці люди хоча і відчують страх перед цим

розумним організмом та свою неспроможність порозумітися з ним, проте все одно не розглядають його як загрозу для людства загалом, бо цей організм назавжди прив'язаний до своєї планети.

Песимістична модель являє собою сценарій, за якого зустріч людей з інопланетянами під впливом страху неминуче переростає у конфлікт, результатом якого як правило стає або повне знищення однієї з цивілізацій, або принаймні ворогуючі сторони прагнуть знищити свого супротивника.

Така концепція зустрічається ще на зорі науково-фантастичної літератури в романі «Війна світів» одного з засновників цього жанру англійського письменника Герберта Веллса. За сюжетом цього твору Землю атакують марсіани, які фактично займаються знищенням людства, яке рятується лише завдяки загибелі марсіан від земних хвороб. До речі, загально відомою є історія про те, як трансляція радіоспектаклю за цим твором призвела до паніки в одному зі штатів США.

Також подібні сценарії зустрічаються у багатьох науково-фантастичних творах, у якості прикладу можна взяти такі книги, як «Лялькарі» та «Зоряний десант» американського письменника Роберта Хайнлайна.

Окремо тут хотілося б розглянути трилогію китайського письменника Лю Цісиня «Пам'ять про минуле Землі» (або «Теорія трьох тіл» – за назвою першої книги), у якій страх фактично розглядається як єдина самодостатня причина виникнення конфлікту між цивілізаціями. У другому романі трилогії під назвою «Темний ліс» пропонується відповідна теорія, згідно з якою будь-яка цивілізація сприймає навколишній всесвіт так, як первісна людина сприймала темний ліс, з якого може раптово з'явитися хижак або ворог. Таке сприйняття світу диктує єдино можливу лінію поведінки: знищити чужинця, перш ніж він встигне знищити тебе. Саме за цим сценарієм і розвиваються події у трилогії, коли людство протистоїть розумній расі з найближчої до нас зірки Альфи Центаври. Проте врешті цей конфлікт повертає до себе чужу увагу, і обидві цивілізації миттєво знищуються якоюсь третьою ще більш розвиненою силою.

Розгляд можливості зміни моделі взаємодії людства з позаземними цивілізаціями здійснений у серії романів американського письменника Орсона Карда, яку часто називають «Ендер Віггін» за іменем головного героя книг. В першому романі серії, що має назву «Гра Ендера», дія йде за песимістичною моделлю: людство перемагає у війні з жукерами, які біологічно подібні до бджолиної сім'ї, та повністю знищує їх. Головний герой, який до цього керував зоряним флотом людства, знаходить кокон з яйцем Королеви жукерів. Він хотів би відродити жукерів, але страх людства перед ними ще не пройшов, і у разі відродження жукеки будуть знову миттєво знищені.

Дія другого роману серії, що має назву «Промовець від імені мертвих», відбувається за кілька тисяч років. Головний герой, який завдяки релятивістському ефекту скорочення часу під час міжзоряних мандрівок біологічно ще доволі молодий, користується можливістю відродити цивілізацію жукерів та допомогти розвитку сфінксів – ще одного знайденого розумного виду, який знаходиться на примітивній стадії розвитку. Він зміг повернутися до

оптимістичного сценарію, проте вже у наступних романах серії «Ендер Віггін» розглядаються спроби основної частини людства під впливом страху знищити планету, де живуть жукери та сфінкси.

Таким чином, на основі розглянутих науково-фантастичних творів можна зробити висновок, що страх людства перед інопланетними цивілізаціями може бути одним з найважливіших чинників, що впливатиме на можливі взаємовідносини у разі зустрічі з ними.

Колонізація марсу: історія та сучасність

Вадим АЛЕКСЄЄНКО, здобувач освіти

Науковий керівник – Ірина УШНО, канд. філос. наук, доц.

*Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Колонізація Марсу – це одне із найактуальніших питань, що стоять перед сучасним суспільством. За останні кілька десятиліть інтерес до вивчення та заселення Червоної планети значно виріс і став предметом жвавих дебатів у наукових, політичних та громадських колах. Питання «Для чого людству треба колонізація Марсу?» стає все більш актуальним та вимагає серйозного розгляду, адже здійснення масового переселення на Червону планету має потенціал вплинути на майбутнє нашої цивілізації в найрізноманітніших аспектах. Перш за все, розглядаючи питання сталого розвитку та збереження людського виду на довгу перспективу, Марс визначається як друга планета для життя. Забезпечення резервної бази життя на Марсі може захистити людство від загроз, таких як природні катастрофи або ядерна війна. Другою важливою причиною для колонізації Марсу є розширення можливостей нашого виду в планетарному масштабі. Колонізація Марсу дозволить розширити межі людського потенціалу та розкрити нові горизонти для науки, технології та освоєння космосу.

Сучасні експерти кажуть, що людство володіє недостатньою інформацією про поверхню Марсу для колонізації, однак не варто забувати що історія дослідження Марсу налічує вже багато століть, від античних астрономів, які вперше спостерігали за Марсом на небі, до сучасних космічних апаратів, таких як Mars Rover. Наука постійно розширювала наші знання про цю планету. Основна ідея колонізації Марсу виникла вже в середині 20 століття, але реальні спроби почалися лише у другій половині цього ж століття. Один із важливих кроків був запуск апарату «Марс-3» Радянським Союзом в 1971 році, який став першим супутником Марсу. Однак апарат працював лише 20 секунд. Перша успішна міжпланетна місія на Марс була здійснена США у 1976 році, коли апарат «Вікінг-1» приземлився на поверхню планети. У 21 столітті було розроблено багато місій на Марс, включаючи «Куріосіті» (2012), «Маврика» (2014), «Верджіль» (2016) та інші. Ці місії дозволили отримати важливі дані про Марс та його атмосферу, а також виявити сліди колишнього наявності води на планеті.